Q. D. B. V.

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS
DE
VRTICIS

QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
DOMINO
VVILHELMO HENRICO
DVCE SAXONIÆ JVLIACI CLIVIÆ AC MONTIVM
ANGARIÆ ET WESTPHALIÆ e. r.

PRÆSIDE

JO. HADRIANO SLEVOGTIO
HEREDITARIO in Ober-Roßla
MED. D. AN. CHIR. ET BOT. P.P.
IDEMQVE MED. DVC. PROV.

PATRONO PRAECEPTORE
AC PROMOTORE SVO
GRATA MENTIS SVBMISSIONE VENERANDO
PRO LICENTIA
SVMMOS IN MEDICINA HONORES
ET PRIVILEGIA
RITE CAPESSENDI
PVBLICÆ ERVDITORVM DISQVISITIONI
TRADIT

JOANNES MELCHIOR Drechßler/
WANSLEBIO-MAGDEBVRGENSIS

IN AVDITORIO MAJORI
HORIS ANTE ET POMERIDIANIS
D. MAII ANNO MDCCVII.

JENÆ
LITERIS GOLLNERIANIS.

EXPLICATIO FIGURARUM:

A Litera notat Calycem floris urticæ quadrifolium,
a Calycem quinquefol. urtic. Canadenſ.
B Antheram integram, ex capſulis reniformibus, pulvillo flavo plenis, conſtructam.
C easdem capſulas, in quatuor foliola diviſas.
d Embryonem futuri fructus, cum criſta in vertice.
D Capſulam ſeminis urticæ vulgaris racemoſæ clauſam.
E eandem apertam bivalvem cum ſemine.
F Semen urticæ racemoſæ.
G Capſulam ſeminis urticæ minoris bicuſpidatam.
H Pilam urticæ Romanæ.
I Capſulam ſeminal. clauſam, ſec. Tournefort.
K eandem apertam.
L Veriorem iconem capſulæ clauſæ, ut nobis nudo & armato oculo apparuit.
M eandem apertam cum ſemine.
N Semen urticæ Romanæ.
⊙ Semen anguloſum urtic. Canadenſ.
♃ Receptaculum ejus, a Tournefortio volſellæ comparatum.
O Spinam ſeu aculeum urticæ recentem, ſacculo ſuccifero inſidentem.
P eandem ſpinam, in cujus apice guttula limpidi laticis ex preſſi hæret.
Q Spinam aridam exſuccamque.
R —— —— in medio fractam ut cavitas ejus appareat, cum notis ſucci ſubſidentis in ſacculo.
o & p duas ſpinas, ut a Leeuvvenhoek pinguntur, curvas.
S. T. V. figuras, in lixivio urticæ leviter congelato apparentes.
X figura in decocto urticæ, congelato, apparens.
1, 2, Figuras, in aqua deſtillata Meliſſæ congelaſcente; 3, 4, in aqua Betonicæ; 5, 6, in aqua ſalviæ; 7, 8, in aqua hysſopi; 9, in aqua tuſſilaginis.

WELLCOME LIBRARY INSTITUTE

Q. D. B. V.

§ I.

CVlpantur equidem, poſt Theophraſti Ereſii, & Dioſcoridis Anazarbei tempora *Rei botanicæ* curam habentes, meritisſime a recentioribus, quod per tam longum temporis ſpatium, usque ad duo proxime elapſa ſecula, præter confuſam, & plerumque ex veri nominis ignoratione ortam ſynonymorum multiplicationem, parum vel nihil ad faciliorem, diffuſisſimum ejusmodi ſtudium methodice tractandi, rationem contribuerint; quin potius ob neglectos genuinos & unicuique plantæ impreſſos characteres, quorum ope ſingulas ſpecies ad ſua genera referre potuiſſent, ſæpe diverſiſſimas herbas ad eandem claſſem cöegerint, rurſusque ad unam familiam pertinentes, longiſſime a ſe invicem disjecerint. Sed excuſantur quodammodo per vulgatum illud: *Omne principium grave, inventisque aliorum aliquid addere, non æque arduum eſſe:* & revera quoque laude digni ſunt, quod, melioribus adminiculis deſtituti, memoriam, circa tot *ſingularia* occupatam, adjuturi, plurimarum plantarum appellationes modo ab *externo earum habitu & figura*, aliisque ſenſibus hominum expoſitis *qualitatibus*, modo a *juvandi nocendique facultate*, modo a *natali loco & germinandi florendique tempore* derivare laborarint.

§ II. Specimen utilitatis iſtiusmodi denominationis hæc ipſa herba, cujus evolutioni præſentes paginas deſtinavimus,

offert. Hanc enim, qui Latine URTICAM & German. Brenneſſel vocant, ab ardore & pruriente rubedine, quam inſtar ignis manibus, blandiſſime eam attingentibus imprimit, ita appellari fatentur. Et græcæ quoque voces κνίδη & κνήδη, eandem herbam ſignificantes, prout a κνίζειν, *vellicare* pungere, & κνηδᾶν, *mordere*, originem habent, ipſumque German. vacabulum Neſſel, ſi, ſec. Chr. Langii Miſc. cur. c. 34, de morbill. p. 126, a νύσσω *pungo*, *percutio*, derivatur, modum agendi *mechanicum* oſtendunt; ſicut *Cnidiorum* pugnaciſſimam gentem, mordacesque *Cnidias* aves, ab Ariſtotele, Athenæo & Aldrovando deſcriptas, a moribus ſua nomina accepiſſe, probabile videtur.

§ III. A Dioſcoride vocatur ἀκαλύφη, ab aliis ἀκαλήφη; ſecundum Rajum quidem, *Hiſt. Pl. Lib. 4, S. 1, Part. 1, c. 3, p. 159*, ex Athenæo, παρὰ τὸ μὴ ἔχειν καλὴν ἁφὴν, *quod injucundo ſit tactu:* aſt cum α in voce ἄκαλος neutiquam *privandi* aut *contrarium* ſignificandi facultate polleat, hinc potius ἀκαλήφης appellatio hoc loco ἀντίφρασιν involvit, quatenus hæc herba nihil minus, quam ἀκάλη τῇ ἁφῇ, *placida* & *mitis tactui* exiſtit; ut per analogiam, ab ejus uredine deſumtam, etiam piſces nonn illi, vel ſi mavis Zoophyta marina, *Urticæ* ſalutentur; quia manibus piſcatorum ſeſe per informis ſui corporis villos, quibus alias ſaxis tenaciter adhærent, applicantes, eas moleſtisſimo ardore afficiunt, niſi oleo prius unctæ fuerint: ut apud Ariſtotelem, Plinium, Cardanum, Geſnerum, Aldrovandum & Rondeletium legere datur. De *aqua* vero admodum refrigerante inde deſtillanda, & *oleo* ſingularum virtutum, videatur D. D. Ludov. Hannemannus, Eph. G. D. 3, ann. 2, obſ. 137.

§ IV. Cum, verbis Matthioli, Comm. in Dioſcor. lib. 4, c. 89, p. 789, *Urtica adeo vulgaris ſit notitiæ, ut non modo interdiu, ſed etiam noctu in tenebris ſolo tactu ab omnibus faciliime cognoſcatur*, hinc Veteres parciſſimi fuerunt in externa ejus facie delineanda, operamque ſuam magis in virium deſcriptione collocarunt.

runt. Quos & nos imitabimur, modo prius *genus ejus* & *notas* quasdam *diagnoſticas*, ceu inſignia familiæ indicaverimus. Poſtquam enim hodie Botanica ingentem ſaltum ultra antiquos limites fecit, non licet amplius nominibus ludere, & pro lubitu atque autoritate Docentium ea vegetabilibus imponere, ut v. g. herba, quam *Galegam* vulgo vocant, aliis *Galea*, *Gralega*, *Regalea*, *Regallicum*, *Caſtranaca*, *Caprago*, *Capragina*, *Daneta*, *Ruta capraria*, *gallica*, *Herba Galeni*, *Tharina*, *Martanica*, *Neſa*, *Saracenica*, *Taurina*, *Fœnum græcum ſylveſtre*, *Onobrychis* &c. audiat: aut *Telephium Græcorum* a Brunsfelſio *Scrophularia media*, a Matthiolo *Fabaria*, a Lobelio *Faba inverſa*, a Dodonæo *Craſſula*, a Cordo *Acetabulum*, a Columna *Colyledon*, ab aliis aliter appelletur: nec ſufficit circa radices & folia, aliasque § 1 recitatas circumſtantias, in determinando eorum genere, ſpeciebusque conſtituendis ſubſiſtere; ſed decet potius ſecundum methodum vegetabilia dignoſcendi, a Geſnero *incheatam*, hinc a Cæſalpino & Fabio Columna *approbatam*, poſtmodum a Rajo, Moriſſone, Hermanno, Ammanno aliisque *magis dilucidatam*, & tandem a celeberrimis viris, Rivino Lipſienſi ingentibus ſumtibus, iisque propriis, a Tournefortio Aquisſextienſi autem impenſis Regis Galliæ, ad ſummum, quo jam ſplendet, claritatis faſtigium, deductam, herbas potiſſimum per *florem* & *fructum a ſe invicem*, *aliisque eorum nomen gerentibus*, aut *in uno tertio cum ipſis convenientibus* diſtinguere.

§ V. Quod ipſum antequam circa *urticas* etiam molimur, & ad genuinum earum characterem conſtituendum progredimur, opus eſt, remoras nonnullas, a præſtantiſſimis Botanicis, Rajo atque Tournefortio, legentibus objectas, e via tollere. Eſt enim, neſcio quo fato factum, ut, contra oculorum fidem, unanimiter quaslibet urticas inter herbas, *quarum fructus*, ſecundum Rajum, l. c. p. 156, *a floribus totis plantis diſtant*, ſec. Tournefortium autem, quæ *flore apetalo*, *aliæ in eod. genere floribus*, *aliæ fructibus plerumque donantur*, retulerint; quo pacto, ſi ex hypo-

A 3 theſi

theſi de ſexu plantarum, ſecundum Ariſtotelis & Theophraſti placita, poſt Grevvium atque Rajum, a D.D. Rudolpho Jacobo Camerario, Prof. Tub. celeberrimo, in Epiſtola ad celeb. D.D. Valentini, comta oratione & ſpecioſis argumentis explicata, loquendum eſſet, omnes urticarum ſpecies tantum in *mares* & *fœminas* diſtingverentur: cum tamen maximam earum partem *hermaphroditos* eſſe, autopſia doceat.

§ VI. Quæ ut rectius percipiantur, ſciendum (*1*) Rajum 4 tantum urticarum ſpecies noſſe, duas *racemoſas, totidemque piluliferas*, hisque l.c. arborem urentem Braſilienſem, Pino dictam, ex Marggravio, & tres frutices urticiformes, Schorigenàm, Batti Schorigenàm, atque Ana-Schorigenàm ex horto malabarico præmittere: Tournefortium autem, miſſis hiſce tribus peregrinis, *novem* urticarum ſpecies tali ordine recenſere, ut prima ſit *Urtica urens maxima* C B; ſecunda *urens maxima caule rubente*; tertia *vulgaris minime urens* Menzelii; quarta *urens minor*; quinta *urens pilulas ferens Dioſcor*. ſexta, *pilulifera altera, parietariæ folio*; ſeptima *maxima racemoſa Canadenſis Hort. Reg. Par.* octava *Canadenſis myrrhidis fol.* nona *racemoſa Americana, amplo coryli folio Plumerii.*

(2) per *flores* intelligi h. l. *julos*, ſive 4,5, vel 6 *nucamenta*, ad ſingula foliorum ſuperiorum paria exeuntia, quæ numeroſos *calyces quadrifolios A*, (vid. figuras in Tabula) in nonnullis *quinquefolios a*, ex viridi flaveſcentes, teretique axi alligatos, conſtituere videmus; e quorum ſinu *ſtylus quadrangularis* eminet, absque petalis, 4 vel 5 ſtaminibus ſtipatus, quæ in calyce adhuc clauſo incurvata jacentia proſiliunt, quamprimum hic aperitur, qvaſi ab elatere quodam mota, diſperguntque ex antheris ſuis, ſive apicibus B, flavum pollinem in poros & *criſtatos vertices embryonum d*, ceu in futurorum fructuum rudimenta, ut hæc ab illo, tanquam ova muliebria ab aura ſeminali maſculina, fœcundentur, & aptitudinem novas plantas generandi accipiant. Repræ-

ſentant

ſentant antheræ ſtaminum allegatæ *B* duas capſulas reniformes, quæ ſecundum longitudinem diſſilientes, poſt excuſſum pulviſculum, apertæ manent, & libellum quatuor foliorum exhibent *C*, obſcure a Sculptore delineatum.

(3) Ex 9 ſpeciebus Tournefortii *tres* tantum priores (forſan etiam tot ultimas exoticas) ita comparatas eſſe, ut §. præced. citatas notas mereantur, & unius ejusdemque ſpeciei individua, alia in racemis ſuis non niſi flores gerant, adeoque *maſculini generis* exiſtant; alia, fructus ſolummodo alendo absque floribus, *fœminarum* vices ſuſtineant: Sequentem autem quartam, quintam atque ſextam, inſtar *androgynorum*, in *eadem plantæ* florentes julos juxta petiolos fructiferos protrudant.

§ VII. Ex præmiſſis hiſce haud erit arduum Urticas definire, quod ſint *plantæ, florem imperfectum racemoſum ſine ſemine, & ſemen acuminatum* F & N, *vel anguloſum* O, *ſine flore in capſula bivalvi, figuram cordis* D, vel *cunei* & *coni inverſi* L, *vel volſellæ* ♃ *exhibente, aſſervatum, proferentes*. Qui character, quamvis valde generalis, ſingulisque ſpeciebus absque limitatione minus adæquatus ſit, facile tamen unicuique earum per adjunctas particulares notas applicari poteſt, ſatisfacitque nobis hac vice ideo, quia per ipſum Urticas ab iis herbis, quæ earum nomen injuſte hactenus uſurparunt, ſeparare licet, ut inpoſterum non niſi *Meliſſarum*, *Lamiorum*, *Galeopſidumque* titulo veniant; quæ poſt florem utrinque labiatum, in calyce tubuloſo, & circa marginem multifido, 4 nuda ſemina ſpectanda alunt, & hactenus vulgo *urticæ ſylveſtres*, *herculeæ*, & *aculeatæ*, *fatuæ* item, & *mortuæ*, Wilde/Taube oder Todte Neſſel fuerunt ſalutatæ.

§ VIII. Cum vero novem iſtas verarum ſpecies non uno habitu incedere, ex allatis conſtet, opus erit *Speciales characteres* conſtructuris, eas, partim ad *florem ſexumque* habito reſpectu, ſecundum § præcedentis num. 3, in *mares*, *fœminas*, *hermaphroditosque*; partim vero, ob *ſitum fructuum*, in *racemoſas* atque *pilu-*

 liſe-

liferas diſtingvere; cum ad haſce notas eſſentiales indigenæ pariter ac peregrinæ facile reduci, harumque beneficio, ſi ſimul calycum, ſeminumque & capſularum figura in conſiderationem venerit, *omnes urticæ quatuor claſſibus includi* queant; ut ex ſingularum explicatione apparebit.

§ IX. In *prima claſſe* eminent duæ ſpecies racemoſæ, potiſſimum per colorem herbæ *viridem*, vel *obſcure rubrum* dignoſcendæ. Has ſub uno titulo, poſt Matthiolum, J. Bauhinum, Chabræum atque Rajum, illi comprehendunt, qui coloris diverſitatem tantum a loci natalis ſitu, ſolis radiis plus minus expoſito, derivant: cum tamen a Tabernæmontano non ſolum diſtinctæ earum figuræ p. 920 & 921, exhibeantur, ſed etiam a Tournefortio, ex C. Bauhini Pinacis p. 232, prior abſolute *Urtica urens maxima*, Germanis Weiſſe groſſe brand- oder donner-Neſſel/ altera vero *urens maxima caule rubente*, rothe / oder wilde Neſſel ſalutetur. Prior, quam domeſticam vocant, naſcitur juxta ſepes & vias, aſſurgitque ex pingviori ſolo ad tres cubitos, radice fibroſa, & per hyemen durante, in terra late ſeſe expandente. In hujus foliorum dorſo obſervavit Chriſt. Ioannes Langius, Oper. theor. pract. Part. 3. p. 438, ovula lutei coloris, in vermiculos, & poſtmodum in ſcarabæos abeuntia, quos p. 439 *Urticocantharos* vocat. Poſterior humilior exiſtens, nonnullis *ſylveſtris* audit, facie triſtiori & exſucca quaſi, foliisque anguſtioribus & durioribus, aſt mitius longe urentibus prædita eſt.

§ X. Ex utriusque geniculis ſuperioribus erumpunt juxta ſingula foliorum paria ordinarie 4, ſæpe 5 vel 6 racemuli, tres, quatuorve pollices longi, iique in uno individuo *tantum floſculis*, in altero *non niſi fructibus* onuſti. Floriferi decidunt non integri inſtar julorum juglandis & coryli, ſed ſtyli amittunt tantum floſculos, fructiferis autem adhærent ſemina F minuta, depreſſa, oblonga, cordiformia magis, quam ovalia, & quidem in capſulis membranaceis bivalvibus D, cordis inverſi, vel ferri in haſta figuram habentibus.

§ XI. Hiſce per omnia ſimilis eſt § 6, tertio loco nominata *Urtica vulgaris minime urens*, a Menzelio, in Pugillo rarior. plantarum, Indici multilingvi connexo, deſcripta, ut, niſi manum admoveris, eam a prioribus vix diſtinxeris. Qui potentiam urendi inter notas eſſentiales urticarum numerant, negant quidem hanc plantam peculiarem inter eas ſpeciem conſtituere, eamque pro *ſpuria* tantum, & a naturali indole degenerante habentes, ad quotidie occurrentes naturæ aberrationes inter vegetabilia provocant: cum e. g. viola matronalis alba ſæpe flores virides & inodoros, caryophylli rubri atque pleni ſemen flores albos, rubros, pictos, plenos ſimplicesque ex eadem area producat, abſinthium absque amaritie, & raphanus marinus inſipidus naſcantur. Enimvero non opus eſt hoc loco monſtra allegare, & præſtat potius, de *uredine* inter ſigna urticarum diagnoſtica plane tacere. Quamvis enim per hanc qualitatem tactilem cæteræ ſpecies ſatis bene innoteſcant, nequeunt tamen per eandem a nonnullis aliis, itidem urentibus vegetabilibus, & ab urticarum tamen genere longiſſime remotis, absque recurſu ad ſupra memorata ſigna, ſolide diſcerni: cum e. g. Phaſeoli Zurratenſis Parkinſonii hirſuta ſiliqua, arida ad nos delata, cutique leniter affricta, urticæ ſimilem dolorem, brevi tranſeuntem, per villos ſuos rufos excitet, qui proinde joci cauſa balſamo, quem vexier balſam vocant, admiſcentur.

§ XII. *Secundam claſſem* conſtituit, quæ § 6, in ordine quarta eſt, *Urtica minor*, Plinio *Cania*, aliis *Canina*, Germanis kleine oder heiter Neſſel / haber Neſſel dicta, itidem racemoſa, ſed facile a præcedentibus ſeparanda. Cedit enim iſtis longitudine julorum, foliorumque magnitudine, ſed colore horum magis viridante, & urendi facultate ſuperior videtur. Eſt præterea utriusque ſexus in eodem individuo; quatenus ſemina, prioribus duplo majora, in oblongis, & in vertice duabus criſtis, quaſi aculeis, armatis capſulis G comprehenſa, cum floribus in

racemis miſta, alit. Malpighius in calyce floſculorum, inſtar veſicæ rotundo, ſe, ſuccum glutinoſum, terebinthinæ non abſimilem, inveniſſe ſcribit. Naſcitur hæc planta paſſim, quotannis ex ſemine largiter rediens, ut propterea a Trago atque I. B. ad luxuriantem pullitiem magis, quam ad vires reſpicientibus, *peſtis hortorum* appelletur.

§ XIII. An ex tribus Americanis media etiam, ut duæ reliquæ, ad racemoſas pertineat, cujusque ſexus ac indolis omnes ac ſingulæ exiſtant, definire nequimus; hoc ſaltem ex Tourneſortio intelligentes, per calycem quinqvefolium *a*, & anguloſum ſemen ☉, hujusque receptaculum, volſellæ ♃ ſimile, has ſpecies a reliquis abire, adeoque peculiarem characterem præ ſe ferre, & *tertiæ claſſis* membra eſſe.

§ XIV. In quarta claſſi ſtant *Urticæ pilulifera*, quarum duas tantum ſpecies novimus, ſola figura foliorum inter ſe diſcrepantes; dum in una albam illam racemoſam referunt, in altera autem, quando adoleverunt, parietariæ ſimilia ſunt; & in juniori planta etiam majoranæ faciem habent, ut ea, verbis Raii, *Majorana Hiſpanica* Anglis dicatur, & incautos facile perſuadeat, eam naribus admovere; unde mordacibus ejus ſpiculis compuncti, riſum ſpectatoribus excutiunt. Vocantur hæ *Romanæ* römiſche oder welſche Neßeln; non quidem ob *natales*, ſed, verbis Lobelii, p. 223, Stirp. adverſ. *propter Romani ſeminis majoris majorem efficaciam*. Nam proveniunt non ſolum paſſim in calidioribus Italiæ, Hiſpaniæ, & Galliæ locis, ſed in Anglia quoque, teſte Rajo, ſponte in plateis oppidi Iarmouth, & circa Aldeburgum, nec non in Baſileæ pratis, autore I. Bauhino, propullulantque etiam in noſtris hortis quotannis, absque cura Hortulani, ex ſemine, radicibus hyeme pereuntibus. Conveniunt cum præcedentibus ratione florendi per *racemos*; ſed ſunt inter *androgynos*, quo pacto a tribus primæ claſſis ſpeciebus recedunt, dignoſcunturque a reliquis omnibus per fructum, capi-

tula ſcil: rotunda H, ſive pilulas ſpinoſas, ex octo, decem, pluribusve capſulis ſeminalibus L coagmentatas.

§ XV. Obiter h. l. notamus, capſularum atque ſeminum icones apud Tournefortium non eſſe accuratas; illis enim figuram dedit, qualem pictores cordi affingunt, cum mucrone acuto, baſi ſulcata, & ſuperficie circumcirca ſpinis obſita I, quæ a mucrone baſin verſus in duo quaſi hæmisphæria, vel duas lunulas dehiſcens, ſemen *ovale acuminatum* (ovale pointue) contineat K. Sed autopſia docet, ſemen N non tam *ovum*, quam conum potius, vel corculum quodammodo depreſſum, cum baſi plus minus rotundata, ejusque capſulam membranaceam L, *cuneum* fere vel conum inverſum repræſentare, & in baſi tantum elatiori ſpinulas gerere, latera autem ejus eſſe glabra, ut cum ſuis ſociis in *ſphærulas* ſ. *pilas* aculeatas compingi queant. Inſident tales pilæ tenuibus longisque petiolis, ex ala foliorum emergentibus, quibus *racemuli floſculorum* adſtant. Unde patet, Tournefortium nimis generaliter in Inſtit. p. 534, de urticis ſcribere: *embryones iis ſpeciebus innaſci, quæ flore carent;* Rajum autem in urtica Rom. pariet. fol. *pilulas hirſutas in quosdam velut floſculorum racemos explicari* perhibendo, eas fugitivo tantum oculo, aut nunquam conspexiſſe. Argueretur enim hoc pacto natura erroris, quaſi ὕστερον πρότερον agens, jam præſentibus florigeris racemis, fructum in florem reſolveret.

§ XVI. Huc quoque trahuntur a J. van Rheede & J. Caſeario, autoribus partis 2, Hort. Malab. & a J. Commelino, in Comment. quatuor frutices Schorigenam', Valli-Schorigenam', Batti- & Ana-Schorigenam' dicti, figura foliorum habituque hirſuto & uredine urticis adeo affines, ut Rajus iſtis primum locum inter has concedens, deſcriptiones ex Horto Malab. in hiſtoriam ſuam tranſtulerit. Idque non ſine turbatione manifeſta ordinis numerorum, quatenus Batti-Schorigenam', quam cum arbore Braſilienſi Pino Marcgravii, eandem eſſe putat, *ſecundam*, &

Ana-Schorigenam' *tertiam* ſpeciem vocat, cum tamen hanc *quartum*, illam vero *tertium* locum obtinere, ex antecedentibus pateat. An Tournefortio hi frutices innotuerint, & quid de iis ſtatuat, incertum eſt; cum nullibi eorum mentionem faciat. Si dicere licet, quid ſentiamus, neutiquam hos frutices inter urticas tolerabimus, niſi novum ſpecimen diſcrepantis earum characteris (quem dudum *quadruplicem* hactenus obſervavimus) exhibere, & *quintam urticarum claſſem* ſtatuere animus fuerit. Quamvis enim prima ſpecies Schorigenam', cui altera Valli-Schorigenam', excepta volubilitate, per omnia ſimilis eſt, a J. Commelino *eadem genere* habeatur cum Urtica pilulifera Dioſc. & reliquæ in racemis ſuos flores & fructus gerant, ingens tamen ubique receſſus ab urticis ratione *florum*, *calycum*, *ſeminum*, horumque *capſularum*, deprehenditur; ut proinde non niſi ratione foliorum *urendi facultatis* cum urticis conveniant; quæ characterem harum intrare, ſupra § 11 negavimus.

§ XVI. Nolumus igitur hiſce diutius immorari, ad ea potius tranſituri, unde, quomodo urtica nonſolum externo ſuo habitu nos lædat, ſed eodem etiam & reliquis ſuæ ſubſtantiæ particulis inſignia adverſus morbos remedia ſuppeditet, cognoſcimus. Τὸ ὅτι enim læſionis in ardoris ſenſu, ac rubedine, cuti inflicta, conſiſtere, nemo, ab ea tactus, ambigit, quamvis quibus medijs id fiat, adhuc neſciat. Plinius H. N. L. 1, c. 15, in determinanda agendi ratione, modo *aculeatam mordacitatem, mordacemque amaritudinem* accuſans, modo *ſine ullis ſpinarum aculeis* lanuginem urticæ noxiam eſſe, & levi tactu pruritum puſtulasque, aduſto ſimiles, excitare ſcribens, dubiam ſui animi fluctuationem ſatis prodit, duabusque quæſtionibus occaſionem præbet: An ſcil: dolorificus effectus *ab aculeorum, ex caulibus & foliis prominentium, cutisque continuitatem diſſolventium ſola mechanica ſtructura*, an vero ſimul ab *humore quodam acri, in vulnera projecto*, derivandus ſit?

§ XVII,

§ XVII. Priori aſſertioni haud obſcure illuſtris Leopoldinæ Societatis Præſes favet, dum in Scholio ad obſ. 25, dec. 2, Ann. 2, de urtica ſicca naribus fœminæ, hæmorrhagia earum laborantis, cum ſucceſſu intruſa agentem, ita diſſerit: *Scio equidem eſſe, qui Succum urticæ cauſticum, acrem admodum & venenoſum venditant, vim ejus urendi eapropter eidem imputantes, quam recentior per microſcopia obſervatio confirmare nititur, ſuccum iſtum in cutem, a ſpiculorum impulſu læſam, per eorundem in extremitate videndum foramen inſtillari perhibens.* & paulo poſt: *Verum, uti urticæ urendi vim ſpinulis acutiſſimis, in planta iſta occurrentibus, poſt celeb. D. C. Bauhinum, exc. D. Chr. Langius in diſſ. de Morbill. egregie adſeruit, ita flacceſcentibus iſtis, aut tritu fractis & conquaſſatis pungendi vim adimi, ſicque tuto ad compeſcendas narium hæmorrhagias adhiberi, non eſt mirum: Succus enim ille, linguam ſi judicem admittamus, ab imputata acredinis culpa immunis omnino deprehenditur, lenemque potius aliqualem adſtringendi, non corrodendi facultatem obtinet, in ſpiculis autem dictis licet microscopiorum ope cavitas revera occurrat, ſuccum tamen in eis, qui quidem in baſi eorum veſiculæ in modum ampliatæ ſtagnet, reperire non potui, uti neque foramen illud, extremitati innatum, microſcopia mea, licet alioquin non contemnenda, detegere valuerunt, a melioribus forte manifeſtandum.*

§ XVIII. Nec deeſt analogia, ſententiam hujusmodi non leviter corroborans; quando Cleyerus, l. c. obſ. 7, p. 20, eos refutaturus, qui ex veſicula, radici dentis ſerpentis adnexa, virus lethiferum in vulnus manare ſtatuunt, exemplum famuli ſui allegat, qui caput ſerpentis maximi repurgans, cum digitum dente majore, per coctionem cum aqua calcis vivæ, *ab omni gingivarum ſubſtantia* dudum liberato, ſauciaret, iisdem ſymptomatibus correptus fuit, quæ vivi animalis morſus excitare ſolet. Quod phænomenon ita quoque movet Mentzelium, ut in Scholio, p. 22, anceps ſit, num vulnus, dentibus viperinis acutiſſimis inflictum, ſive *veneno inſtillato*, ſive *ſubtilitate ſua, exitum cruori denegante*, ſive *utroque modo mortalia inferat ſymptomata.*

§ XIX. Alteram quæſtionem ſuam faciunt Hookius,

Mi-

Micrograph. obſ. 25, Borellus, in obſ. microſcop. Malpighius, Theſ. botan. p. 67, Hoffmannus, in Clave Schroed. p. 567, Leeuvvenhoek, Epiſt. Contin. p. 107, et alii, qui nobiſum nudo pariter ac armato oculo & *cava urticæ ſpicula*, & *humore* quoque *repleta* viderunt, idque non tantum, ut Leeuvvenhoek loquitur, in *florentiſſimo florendi ſtatu*, ſed etiam cum teneræ adhuc plantæ ſunt, donec per ætatem iterum marceſcunt, aut ſuccus inſpiſſatus fundum petit. Operæ pretium duximus, icones aliquot ejusmodi ſpinarum exhibere, tam *curvas, o, p.* ut apud Leeuvvenhœkium extant, nimisque anguſtis & rugoſis veſiculis inſidentes, quam rectas, ſub lit. O, P, Q, R quales ſeſe, in O & P cum adhuc vigent, in Q & R autem exſiccatæ oculis ingerunt, obſervata ſimul veſicularum juſta amplitudine, quater ſcil. minimum ſpiculorum capacitatem ſuperante. Subſtantia earum videtur membranacea, figura acuformis ſive conica; haud vero triangularis, ut plerique volunt, multo minus tricuſpis, ut non nemo loquitur, ſuntque ipſis ſpinis molliores, & breviter preſſæ ſtatim eructant per apicem aculei guttulam limpidiſſimi laticis, ut guſtari, & ad experimenta impendi queat. Remittente preſſione veſiculæ, retrocedit ſubinde guttula in canalem, manifeſtumque indicium præbet hujus cuſpidem *hiare*, ſed forſan latera ejus, niſi a ſucco diducantur, ita connivere, ut nonnullis impervia viſa fuerit; qui proinde eam, cuti infixam, frangi debere putarunt, ut contentus liquor inde in vulnus effluat. Quod ſi expreſſa guttula non retro cedit, nec per motum plantæ decutitur, tunc exſiccata relinquit circa marginem cuſpidis ſuas moleculas ſalinas, ut ab his urtica etiam arida, tanquam telum veneno imbutum, ardorem in cute excitare poſſit.

§ XX. Oritur igitur *dolor*, & *rubor*, atque *tumor non a ſolis aculeis*, autore Langio, l. c. *nervoſas partes vulnerando, Archeum ſ. ſpiritum inſitum partis læſæ ſtatim irritantibus & accendentibus ut ad ejectionem ſpinularum, in cute relictarum, cum ſpiritu influente*

ſang-

ſangvinem ad effectum locum, ibique, per excitatam fermentationem puſtulas cum ardore generet; &c. ſed quod in apibus, ſcorpio, & viperis locum habet, *potiſſimum a liquore aculeorum ſalino ſulphureo* admodum elaſtico, atque ſubito humores in punctæ partis poris fermentante: quem licet nec cum alcali, nec cum acido congredi viderimus, linguæ tamen eum *urinoſi* quid impreſſiſſe, chartam *cæruleam flavedine* tinxiſſe, & *recenti vulneri digiti inſtillatum, acres dolores* excitaſſe, adhuc probe meminimus. Exhibet analogum *ſcabies*, cujus cauſam Helmontius in ſalſo contagioſoque ichore, proprietatem *pruritivi & urticalis ſalis* habente, conſiſtere ſcribit, de Lithiaſi, cap. 9, § 24, p. 75. Huc facit, quod, verbis Hoffmanni in Clave, ſi *liquor ex ſpiculis exprimatur, urtica ſine metu urendi tangi poſſit*, unaque & eadem ſpina ad *repetitam* compunctionem cutis adhibita (ut ter quaterve interdum absque fractura ejus fecimus) & tandem ſucco exhauſta, non magis urat, quam in arida urtica ſolet, quæ paucas adhuc exſiccati ſucci moleculas vulneri inferens, majorem quidem dolorem, quam ab ejusmodi tantillo telo provenire poſſet, excitat, ſed longe mitius tamen fervet, quam ſi fluido adhuc ſucco turgeret, eumque guttatim vulnuſculo inflicto inſtillaret.

§ XXI. Quando jam quæritur: *cur urtica*, more ferociorum gentium, crudeliter imperantes melius, quam manſvetos tolerantium, *manibus, eam blande & cum mora quadam contrectantibus, infenſior, quam ſubito duriterque comprimentibus eſſe ſoleat?* reſpondet equidem Bodæus a Stapel, in notis ad Theophr. lib. 7, c. 7, p. 815, lanuginem duriuſculam in ſuperficie ab impetuoſa compreſſione corrũpi, ut nocere deſinat, ſimulque a frigore ſucci, ex planta expreſſi, ardorem excitatum ſubito obtundi: ſed non venit viro doctiſſimo in mentem, id ipſum jam in quæſtione eſſe, quomodo ſpicula ſine dolore queant conteri? deinde nec ſemper ſuccum herbæ exprimi, nec, ſi omnino ſimul extorqueretur, ejus *frigiditatem* in ardore reſtingvendo potentiorem fore,

quam nitri atque glaciei, nullatenus confeſtim ab urtica uſtis opitulantium, eſſe ſolet. Propius igitur ad ſcopum videtur Leeuvvenhœk accedere, quando l. c. data opera urticas attingentes, manum digitosque ita componere ſcribit, ut ſpicula urticæ non niſi cutem volæ duriuſculam, neutiquam autem mollem dorſi ejus, aut interſtitialem digitorum ferire queant. Præſtat etiam aliquid conſtrictio pororum incurvatæ manus, animique præſentia, leviculas puncturas non valde curans, adeoque minus ſentiens.

§ XXII. Fuimus in recenſione *læſionis*, ab urticarum aculeata ſuperficie metuendæ, juſto prolixiores, hinc quænam ex eadem in bruta non minus, quam homines *utilitates* manant, conciſiori oratione exponemus. Vocant Chirurgi *Urticationem*, quando partes corporis recente herba, & imprimis Romana, reliquis urentiori, cæduntur, ut incaleſcant cum rubore. Inter Veteres Celſum primum fuiſſe, qui lib. 3, c. 27, *paralyticorum cutem urticis exaſperavit*, autor eſt Epiphanius Ferdinandus, Hiſtor. 46, p. 140, pro ſua ingenuitate DEUM teſtem efficaciæ hujus remedii, plurimis reſolutis, poſt corporis decentem purgationem, nunquam non ſalutaris, citans. Conſentit ipſi totus chorus Practicorum, ex quibus h. l. Riverium, Pr. lib. 1, c. 5, Rolfincium, O & M. Med. conſult. lib. 2, conſ. 19, illuſt. Wedelium, Præceptorem & Patronum noſtrum devenerandum, Amœn. m. m. lib. 1, ſect. 2, c. 6, nec non D. D. Præſidis diſſ: de *Ægro paralytico*, manifeſte ſenſum tactus inde recuperante, allegare ſufficiat. Quid in *lethargo* crurum Urticatio valeat, ap. Plinium, H. N. lib. 22. c. 13, & Aretæum lib. 1, c. 2, de cur. acut. p. 149, legi poteſt. Eandem nonnulli in parte, a profluvio ſangvinis remotiori, ad *revulſionem* adhibent.

§ XXIII. In *malo iſchiadico* refert Hoeferus, Herc. med. p. 270, *Matronam medicatricem*, & D. D. Lanzonus, Eph. Germ. Dec. 3, Ann. 1. obſ. 34, *Ruſticum* loca, per urticas rubefacta & dolen-

lentia, ſpiritu vini, aut vino albo generoſo abluentes, adſtantium obtinuiſſe admirationem. Sed non opus eſſe arbitramur, ſi omnino propria experientia deſtitueremur, medicaſtrorum miracula allegare, quæ certe Practicis dogmaticis quotidiana ſunt: quatenus hi, quamdiu recentes urticæ haberi poſſunt, eas applicant, hyeme vero per veſicatoria atque fonticulos adverſus dolentiſſimum iſtum affectum, pugnant. Qui *uterum prolapſum & propendens inteſtinum rectum urticis feriunt*, ut intro fugiant, autores audaciæ ſuæ, præter priſcos, Dioſcoridem, Plinium atque Avicennam, etiam J. Bauhinum, H. Pl. lib. 30, c. 69, p. 446, G. a Turre, H. pl. lib. 2, c. 73, p. 465, nominant: quos tamen nos non magis imitabimur, quam a *podagra aut arthritide rubentia loca*, ſpe evocationis materiæ peccantis ad exteriora, urticantes; cum ſciamus, haſce non ſemel malum ulterius irritaſſe & inflammatione nocentiſſima auxiſſe. Eſt enim urticatio remedium quodammodo crudele, a quo D. D. Præſes non minus, ac a veſicatoriis, ipſaque ſcarificatione quosdam delicatiores doloribus, ad animi deliquium & convulſivos tremores acerbis, ſubjectos fuiſſe vidit.

§ XXIV. Perfricent itaque, ut ex Ariſtotelis lib. 3, c. 20, Hiſt. animal. audimus, paſtores caprarum harum ubera, donec poſt cruorem atque pus etiam lac emulgeant; nos certe nemini hominum, ut in ſe tale quid admittat, autores erimus; quamvis Albertus Magnus, lib. de Animal. c. 3, ſe hoc modo ſæpius in mulieribus lac productum vidiſſe ſcribat. Cum vero bruta per genitalium urticationem ad coitum incitentur, tentari poſſet eadem in *viris frigidis*, qui ab uxoribus, ante expetitum coitum, non niſi virgis cæſi, ad prælium armantur, adeoque ſua voluntate coacti cum ſpe voluptatis vapulant. *Habet* enim, verbis Portæ, lib. 4, Mag. nat. c. 26, *urtica in generationis partibus movendis atque excitandis, neſcio quam vim, ut ea quoque gallinarum & gallorum pectoribus* (deplumatis) *verberatis aut confri*catis, *glocitare*

 eos

eos ſtatim faciat, atque ova incubare, aut pullos recipere & fovere cogat.

§ XXV. Ne vero doloris impatientes absque ſolatio dimittamus, ſvademus, ut quamprimum data opera, aut imprudenter ab Urtica uſti ſunt, antequam ad remotiora remedia confugiant, mox lædentem herbam quovis modo conterant, & expreſſo inde ſucco ſeſe oblinant, qui ille ipſe eſt, de quo loquuntur, omnem urendi vim ſolis aculeis, nihilque latici eorum veſiculari tribuentes, quando, ut § 17 relatum legimus, urticæ ſuccum a *culpa acredinis immunem, lenique potius aliqua adſtringendi facultate* præditum eſſe ajunt. Pollet enim particulis *gummoſis*, *terreis*, & *ſale* quodam *nitroſo*, & temperat equidem ardorem, ſed tollit eum neutiquam actutum, quod nec reliqua etiam vulgo commendata auxilia, ℴℴ ſcil: lini, olivarum, hyoſcyami, albumen ovorum, cortex medius ſambuci, ſuccus nicotianæ, lactucæ, portulacæ, ▽æ frigidæ gleba, ⊖, &c. præſtare valent.

§ XXVI. Ex allatis ſucci expreſſi qualitatibus jam judicare licet, quo jure Urtica ab Avicenna & Fernelio, lib. 5, de m. med. c. 25, aliisque, inter herbas in *tertio gradu calidas* referatur, a Galeno autem, Dodonæo atque Chabræo, *primus* tantum *caliditatis gradus* ipſi aſſignetur: quatenus ſcil: iſti a ſuperficie, & ſucco ſpinarum calidiſſimo, ad totam plantam argumentantes, non cogitarunt, in contuſa, cocta, aliisque modis examinata urtica nil exceſſivi inveniri, modicumque illud ⊖ acre ſpiculorum, per contuſionem cum reliquis totius ſubſtantiæ aquoſis, gummeis, ⊕ſis, ▽eisque particulis permixtum, prorſus ab his dilui & obtundi, ut *ſapor auſteriuſculus, leviſſime amaricans*, virtusque modo *aperiendi & abſtergendi*, humorumque fluxum promovendi, modo *temperandi ſangvinis motum p. n. atque cobibendi* pro re nata, & applicationis ratione, inde fluat.

§ XXVII. Percipitur autem hæc *contrarietas affectuum* non ſolum a *diſtinctis partibus* hujus plantæ, quatenus ſcil. ſemen,

majori ſalium, magisque a terra expeditorum copia, quam radix & herba gaudens, ad reſolvendi ſtimulandique ſcopum ſeſe activius illis gerit, adeoque ſuo merito a Veteribus ſecundo gradu calidum & ſiccum æſtimatur: Sed etiam una eademque radix, idemque folium, & ſuccus idem morbis diverſis, & a diſcrepante cauſa ortis, opponi ſolet, ut ex ſequentibus patebit, quando phænomena, circa motum ſangvinis ſe inde exerentia, in ſcenam producentur.

§ XXVIII. Notum enim eſt, quantam ſemper ſpem Medici in urticam adverſus *excretiones ſangvinis* collocarint, ut a recentioribus, Carolo Muſitano, Chir. theor. pr. Tom. 2, c. 33, p. 152, & Theoph. Boneto, Theſaur. med. pr. Tom. 1, lib. 2, c. 49, § 76, pro *remedio ſpecifico* earum habeatur. Hinc in hæmorrhagia narium herba viridis & ſicca, nec non radices conquaſſatæ, & ſuccus turundæ illitus, aut ad conſiſtentiam ſolidiorem inſpiſſatus, ipſis tuto ingeruntur: ut proinde ſingularis Eucharii Roslein opinio, Herb. p. 303, quaſi *minoris urticæ ſuccus ſanguinem ex naribus eliciat*, neminem ab ejus uſu absterrere debeat, cum hic præ reliquis a Schrœdero contra narium cruentationem commendetur. Sunt, qui eundem ſuccum cum *fuligine*, aut pro interno externoque uſu cum *ſtercore aſinino* miſcent, ut in Amœn. mat. med. lib 2, ſ. 2, c. 19, p. 507, magni Wedelii legimus. Roder. a Caſtro, univ. mul. morb. med. p. 2, lib. 1, c. 5, Eman. Vaezium, ſeptuagenarium, ſæpe narium hæmorrhagia divexatum, ſemper ſiccata aſini excrementa, ſucco urticæ imbuta, ſecum in capſula, tanquam remedium, ſibi ſimile non habens, geſſiſſe ſcribit. Idem præſtare *radicem ore detentam*, autor eſt, poſt Riverium, Stokerus prax. aur. *de collo ſuspenſam*, Petræus, Noſol. Diſſ. 22, § 29, p. 231, *herbam ſub axillis geſtatam*, Tabernæ montanus, *ſuccum temporibus & fronti applicatum*, Dioſc. Plinius, Bauhinus, Ruellius &c.

§ XXIX. In *hæmoptyſi* putat equidem Franc. Ignat. Thiermair, lib. 2, Conſil. 4, ſuccum non tuto in principio adhiberi; ſed

tunc demum, quando, poſt diuturnum ſputum ſangvinis, pars ejus, in pectore ſtagnans, in pus, mature expellendum, abiit, convenire: ſed innititur hypotheſi de caliditate urticæ, ſupra § 24 inprobatæ, confunditque ſeminis & herbæ operationes: ut proinde ipſi merito aliorum experientia opponatur. Inter quos Amatus per ſucci quatuor uncias, diebus quinque aut ſex continuis mane potas, herbamque ipſam, juſculis incoctam, ægros, a Medicis deſertos, reſtituiſſe, teſtatur. Qualem Williſius emulſionem ex ſem. rec. pap. alb. hyoſc. & melon. cum decocto rad. urticæ; ut & potiunculam ex foliis urticæ, plantag. bellid. contuſis, & cum ▽ portulacæ expreſſis, contra cruoris ſputum paret, vid. Part. 2, S. 2. c. 7, Pharm. rat.

§ XXX. *Hæmorrhoides immodicas* in Regio Conſiliario, per veneſectionem, aliaque remedia haud coercibiles, Riverius feliciter per duas uncias ſucci urticæ, levi ebullitione depurati, cum pauco ſaccharo, ſedavit, Cent. 4, obſ. 81: cujus remedii efficaciam ex aliis quoque Medicis ſibi D. Tancredum Robinſonum probaſſe, ſcribit Rajus, l. c. p. 161. Cnœffelius, in app. Eph. Germ. Dec. 1, ann. 6, & 7. p. 119, laudat in hoc caſu cingulum, ex *linteo urticæ crudo*, (forſan ex radice texto) ſpermate ranarum inſuccato. Verum præſtat quodlibet linteum ſucco herbæ imbuere, vel eandem contuſam in cataplaſmatis forma dorſo alligare; cum hacce ratione nuper admodum, ſuaſu D. D. Præſidis, vir conſiſtentis ætatis convaluerit, qui antea per aliquot annos nuce moſch. atque mace, & poſtmodum, his non ampliusjuvantibus, ſola tinctura antiphth. Grammanni aliquoties diuturnum, & vires admodum proſternentum fluxum, compeſcuerit.

§ XXXI. Cum tandem urticæ folia contuſa, vulnerique indita, mox ſangvinem ſupprimere, Fernelius teſtetur, M. M. lib. 6, 13, ejusque ſuccus a Riverio, Pr. lib. 4, c. 7, p. 278, miris laudibus *ad quemlibet fluxum ſangvinis, ex quacunque parte prodeuntis* cohibendum, efferatur; hinc mirum non eſt, eundem lib. 15, c. 3, p.

444,

444, etiam ad *fluxum menſium immodicum* laudari, & ſucco plantaginis, millefolii, aliisque, ibidem recenſitis efficatiorem ſtatui. Radicem de collo ſuſpendit Wittichius ad lochia nimia; alii alia tentant, quibus facultatem plantæ travmaticam adeo manifeſtam reddunt, ut de ea ambigendi nullus locus relinquatur.

§ XXXII. Quamvis enim in contrarium ex Fernelio locus, ſupra § 24 tactus, allegetur, ubi urtica *acris, & tantum abſterſione valens* dicitur, ut *ventrem ſubducat, renes infarctos expediat, calculosq; terat*, adeoque minime pro iſchæma ſeſe gerat: *virtuti* autem *menſes nimios ſiſtendi*, ejusdem *emmenagoga* opponatur, & poſt Dioſcoridem, ab Avicenna, Bauhino, Quercetano, aliisque *eam*, ſive cum myrrhæ modico bibatur, ſive cum eadem trita utero imponatur, *menſes evocare* aſſeratur; Alpino item teſte, Ægyptiæ mulieres nil habeant, quo magis uterum excalefacere, mundare, & ab obſtructionibus liberare ſoleant. Salva tamen manet antecedens theſis; pro cujus vindicatione veteres quidem ad *virtutem* quandam *propriam & occultam qualitatem* provacabant, & ab ea heteroclitos ejusmodi effectus derivandos eſſe, dictitabant; quibus & recentiores ſuum calculum eatenus, & ſub certa limitatione addunt, quatenus ante omnia ſupponunt, hactenus *non de ſeminis*, ſed *herbæ* potius ac *radicis* ſangvinem ſiſtendi vi ſermonem inſtitutum eſſe: deinde ſæpenumero *cauſæ fallaciam committi, primariamque* cum *ſecundaria*, & *per ſe influentem*, cum ea, quæ *per accidens* concurrit, confundi, & præterea nec *omni tempore*, nec in *quolibet ſubjecto* effectum promiſſis reſpondere. Hinc quamvis urtica particulas valde heterogeneas, *aquoſas* puta, *diluentes*, deinde *terreas, gummoſas, obtundeutes* atque *temperantes*, & denique *ſalinas*, ⊖*ſas*, *ſulphureas, reſolventes, abſtergentes* & *aperientes*, obtinet, & harum beneficio diverſa & contraria phænomena exerit; æque ac rhabarbarum & ipecacuanha ſolent, quæ in eodem ægro dyſenterico *ſulphureis ſalinis* ſuis particulis ſedes vomitusque excitant, *gummoſis* vero atque *terreis* dolores

& ex-

& excretiones tollunt: potiſſimum tamen, ob *variam diſpoſitionem objectorum*, & *peculiarem craſin ſangvinis*, reliquorumque humorum miſturam, tot difformium operationum cauſa evadit. Prout ſcil: ſecundum vulgatum illud axioma: quodlibet agens, non pro ſuæ activitatis ratione, ſed pro patientis ad recipiendam ejus actionem aptitudine, operatur, adeoque ſol, duram ceram molliens, molle lutum indurat; camphora membra frigida calefacit, & inflammata refrigerat; optimum vinum hos lætos & jucundos, illos triſtes & moroſos, trucesque iſtos & contentioſos reddit.

§ XXXIII. Quibus ita fuſius in genere expoſitis, nullo labore recitatarum reſtantiumque urticæ operationum ſpeciales cauſæ inveniri poterunt: ut proinde ſatis fuerit, levi brachio ſingularum ejus partium commoda, in *culinam*, *pharmaciam*, *chirurgiam*, *remque domeſticam* redundantia, expendere.

§ XXXIV. Antiquos herbam in cibum aſſumſiſſe, iisque, pro iſtorum temporum frugalitate, jucundum fuiſſe, ocimo & urtica ſeſe recreare, legere datur ex Verg. Marcello, apud Dorſtenium, in Botan., quadratque huc ex Perſii ſat. 6, (niſi piſcem forſan intellexerit.)

—— *mihi feſta luce coquatur urtica.*

Alias evadunt novellæ plantæ ſummitates medicamentoſæ, quando, ut Rajus ſcribit, l. c. Matronæ Anglicanæ eas cum foliis, primum erumpentibus, verno tempore juſculis incoquunt, ad *ſangvinem depurandum*. Si vero prius aqua leniter coctæ, cum 🜕 & aceto aſſumuntur, *vomitus excitant*, ut turiones ſambuci ſolent, teſte Steechio, Art. med. lib. 6, c. 55, p. 36, ſolvuntque alvum, ſecundum Schrœderum, & utrumque quidem cum euphoria, ut ex Fernelii lib. 5, c. 13, de M. M. patet: *Urtica oxymelle, raphano domeſtico, & peponis radice aliquanto acrior, non modo e ventriculi capacitate, ſed partibus quoque ei vicinis craſſos humores evocat, ac facile minimoque labore vomitu pellit, nec calore, nec acrimonia quicquam offendens.*

§ XXXV.

§ XXXV. Poterit hoc pacto recte *alexiterium cicutæ* & *hyoſcyami*, nec non *ceruſſæ* & *fungorum* a nonnullis ſalutari: quatenus aſſumta nocitura per vomitum expellit. An vero cum energia ſufficiente a Nicandro, Apollodoro & Quercetano venenis ſerpentum atque ſcorpionum, & a Dioſcoride canis morſibus, gangrænis item, & carcinomatibus, ſordidisque & cacoethicis ulceribus, nec non luxatis, panis, parotidibusque &c. opponatur, aut inter morbillos & variolas expellentia remedia, absque periculo turbationis conatuum naturæ, a Schroedero, in tumultuaria virtutum recenſione, & Sam. Mullero, in Vade mecum botan. p. 890, referatur, merito dubitamus, nec, præſentibus efficacioribus, in proletario ejusmodi pharmaco acquieſcimus.

§ XXXVI. Apud Hippocratem, lib. 2, de diæt. § 27, edit. Linden. ſtat urtica inter τὰ ἄγρια λάχανα, *olera ſylveſtria*, & ſubnectitur immediate una cum ſcolopendrio, mentha, ſeſeli, caucalide & hyperico τοῖς χυμοῖς διουρητικοῖς, crethmi ſcil., apii, allii &c. Hinc quamvis a Foeſio, Sect. 4, p. 360, per mutatam interpunctionem, ea cum ſuis ſociis mox ad ſequentia διαχωρητικὰ, καὶ καθαρτικὰ, cicer puta, lenticulam, hordeum, betam &c. deiiciatur, horũque proprietates ab ipſo Hippocrate in antecedentibus lineis expoſitæ, in ipſam magis, quam diureticorum notæ, ibidem recitatæ, quadrare videantur, ſumus tamen perſuaſi, Lindenium Coi mentem clarius quam Foeſium perſpexiſſe, cum ipſe Dioſcorides foliis coctis, præter vitutem *alvum emolliendi*, etiam *urinam movendi*, aperte tribuat, & per ſequentium ſeculorum experientiam tota planta in claſſem medicamentorum, calculum *imminentem probibentium*, *præſentemque reſolventium* tranſierit; dum Medici hanc virtutem ex inſigni ejus abſtergendi, materiamque viſcidam, tartaream & ſabuloſam, cum euphoria & levamine ægrorum, per urinam educendi potentia, concludentes, eam paſſim a tartaro calculoque afflictis commendarunt, ut hodie non tantum in una alteraque Sereniſſimorum Principum aula, ſed etiam ab aliis perſonis folia loco thee uſurpentur: idque optimo conſilio, cum hac ratione craſſiores impuritates chyli per alvum,

& ſubtiliores per veſicam educantur. Tabernæmontanus propinat ʒi floſculorum cum vino rhenano calefacto. Leviathan Rabbi, citante Heurnio L. 2, Meth. ad prax. p.191, miſcet ſucci urtic. græc. ℥iiß, cum ℴ℘ amygd. amar. ℥j, vin. rhen. ℥iß, præſentiſſimumque auxilium ex hac potiuncula ter quaterque ægro oblata, non ſine ratione pollicetur.

§ XXXVII. Poſtquam Dioſcorides urticam, cum ptiſana coctam, etiam *vitia pectoris extrahere* ſcripſerat, herbam modo ſolam, modo cum ſemine & radice ſumtam, apud Plinium, Galenum, Avicennam, Bauhinum, Scribonium, Sennertum, Quercetanum, Rolfincium, a Turre, Muſitanum aliosque plurimos, ſub varia, conſervæ, trageæ, infuſi, decocti, ſirubi &c. forma, pro tuſſi, aſthmate, orthopnœa, ipſaque phthiſi, imo pleuritide & peripnevmonia laudatam deprehendimus, prout ſcil. vel digerendi & reſolvendi, vel temperandi & evacuandi neceſſitas ejus uſum indicarunt.

§ XXXVIII. Propter multitudinem enim ſuarum qualitatum, non ſolum tot recenſitis malis apta eſt, ſed ad aliorum inſuper mitigationem utilis evadit. Unde Bayrus de morb. diſtinct. 1, tract. 5, c. 3, ad *epilepſiam*, a ſucco melancholico dependentem, inde levamen petit. Chriſt. Wirſung, Herb. part. 1. c. 9, p. 120, ſuccum *auribus, vermibus ſcatentibus*, inſtillat, ſimulque radicem comedendam exhibet, extemporaneum inde effectũ ſpondens. Non tantum, qui ex *ſignatura* vires medicamentorum æſtimant, ex colore flavo, quo radix, cum ovis & linteis cocta, ea inficit, hanc ad *icterum* idoneam cenſent, ſed alii etiam ad elementa ejus magis attendentes, eam ob facultatem aperiendi in hoc affectu expetunt. Ex multis formulis unam adducemus minime artificioſam, quam Williſius celebre Antictericum Geſneri vocat, Ph. rat. p. 2, ſ. 2, c. 1, p. 146, ℞. rad. urtic. maj. ℔j, Croci ℈j, contundantur probe, & cum vino albo extrahatur tinctura, doſis ℥iii, mane per 4 vel 5 dies. Legitur idem remedium apud Tabernæmont. p. 922, & in Jonſtoni quoque Synt. univ. med. pract. lib. v, p. 970, ſed ſuppreſſo autoris nomine, & ſine ulla doſi, & modo utẽdi

§ XXXIX

§. XXXIX. Idem Ionſton ponit inter *magica remedia*, quando icterici, quotidie in urticas virentes mingendo, reconvaleſcunt, quamprimum hæ exareſcunt. Quorſum etiam modus *eventum morbi* hariolandi pertinet, quando Durantes ex urticæ, recenter evulſæ, & per viginti quatuor horas in ægroti lotio aſſervatæ conſtante viriditate vitam, ex mutato autem ejus colore, grave periculum, & mortem prænunciare, jubet. Certius his ſignum ſuperſtitis vitæ Tabernæmontanus ex *rubedine* ſumere docet, ſi eam hominis, ſine ſenſu & motu jacentis, urticis cæſæ partes induunt, mortis vero, ſi pallidæ manent.

§ XL. Pro *lienoſis* miſcet Dioſcorides urticam cum cerato, fiuntque inde fotus & cataplaſmata pro *apoplecticis & paralyticis*, nec non *articulorum doloribus* vexatis, adiiciendo adhuc alia, ſingulis affectibus convenientia, quæ ap. Cardanum, Heurnium, Sennertum, Ioh. Schenkium &c. videri queunt. Sic pro *febrib. intermitt. fugandis* a Theoph. Ereſio, Nicolao Nicolo, cap. de Tertiana, Langio L. 1, Ep. 53, Cratone lib. 5, Conſ. 26, &c. nunc radix ſola, nunc folia, ſale, meliloto, ſem. papav. albi & nigri miſta, temporibus, carpis atque pedibus alligantur. Gargariſmata *ad uvam, ex inflammatione tumentem*, laudat Dioſcor. ex ſucco; quæ alii ex aceto pro re nata, aut vino, cum radice cocto, parant. Sennertus, omiſſo aceto, retinet vinũ, additque urticæ herbas adſtringentes, & radicem pyrethri atque zingiber, pro *uvula & gingivis firmandis*, *ſordidis oris ulceribus* extergendis, *oriſque foetore* corrigendo. Ingreditur igitur herba noſtra etiam Aquam I. B. Portæ, a Muſitano. Trutin. med. chim, lib. 1, c. 36, p. 355, valde laudatam adverſus *mobilitatem dentium;* quorum *dolorem* Riverius lib. 6, c. 1, decocto, ex radice & pauxillo N Moſch. atque croci cum aceto & vino concinnato, & calide in ore detento, vel ficubus, pane, foliiſque urticæ ſimul in cataplaſma contuſis, maxilliſque admotis, mitigare ſtudet. Heurnius, de dent. morb. p. 502, imponit ipſis dentibus *urticæ cineres* cum ſucco porri, quos novimus hodie a nonnullis, ceu ſingulare arcanum, in petium ligari, ut inter dentes contineri queant. Foreſtus ſuccum herbæ cum ☐

pueri miſtum, & *utero ulcerato* injectum, eum mirifice purgare tradit, obſ. 48, lib. 22.

§. XLI. Non minorem hactenus relatis virtutem quondam aquæ, ex herba per veſicam deſtillatæ, adſcribebant; quod tamen impoſſibile eſſe, facile cognoſcet, qui particulas ſalinas atque 🜍eas urticæ fixiores eſſe, conſiderabit, quã ut rudi ejusmodi opere ultra alembicum tranſeant; quin potius, poſt expreſſionem validam capitis mortui, & ulteriorem brodii inſpiſſationem, in rob ingrati & amaricantis ſaporis abeant, ſimulque & concretum quoddam tartareum, ſive ſal eſſentiale, ut vulgo vocant, præbeant, minime ſpecioſum aut cryſtallinum, ut ex acetoſa, aliisque valde ſapidis herbis venit, ſed lutoſum fere, & exiguis ſpiculis ornatum. Quod ſi vero herba tota contuſa, &, poſt aliquod dierum fermentationem, cum affuſæ aquæ ſ. q. veſicæ, vel ſine peregrino humido B M. traditur, prodeunt liquores ſapore ſuo acri atque odore (ab initio halecibus infumatis fere ſimili, lapſu temporis autem gratiori evadente) ſalis ſulphurisque reſoluti præſentiam teſtificantes, adeoque in multis quidem a nativa plantæ indole recedentes, nec ad ſangvinis fluxum amplius impendendi, ſed ex adverſo ulcera ſordida & cutis vitia abſtergendo, obſtructiones viſcerum aperiendo, ſudoremque & urinam ciendo, ipſi multum ſuperiores.

§ XLII. Poſt Romanas, præſtat ad has operationes urtica minor, cujus rob non adeo ſaporis abominabilis exiſtit, ac majoris: Cum contra ea hujus radicis decoctum per inſpiſſationem ſaporem ſubdulcem, & neſcio quid violaceum referentẽ acquirat, virtutis egregiæ & matri ſuæ conformis. Extrahitur inde facili negotio per 🜄 tinctura rubella, blanda, pectoralis & diuretica, pro lubitu cum aliis miſcenda.

§ XLIII. Oleum æthereum ex herba fermentata nec expectavimus quidem: ex non fermentata autem contenti fuimus vidiſſe miculas quasdam oleiformes, liquori innatantes, non niſi per apicem digiti capiendas, lingvæque non æque adverſas; ſi vero radix ſicca in retorta vitrea calore forti urgetur, fundit ab

initio

initio liquorem aquoſum, quem alius acris, nebularum forma maxima ex parte prodiens, ſequitur, cum oleo duplici, uno ſupernatante fuſco, altero fundum petente nigro, & ſalis volatilis moleculis, parietibus excipuli affixis. Eſt horum omnium odor empyreumaticus, & ♀i oleo gravior, ſapor lingvam diu morſicans; ut proinde nil minus, quam urticæ qualitates, ſi diureſin exceperis, poſſideant.

§ XLIV. Caput mortuum nigrum, leve, per ulteriorem calcinationem in cinerem redactũ, longe minorem molem ſalis fixi offert, quã radix, eadem quantitate aperto igne combuſta ſolet; ex qua, ut & ex herba ipſa notabilis iſtius quantitas colligi poteſt. Album hoc fit & ſcintillans, ſi per repetitã ſolutionem & coagulationem depuratur, ut quod hujus generis ſalia faciunt, acidum morboſũ in primis viis obtundendo, viſcidas cruditates reſolvendo, alvumque nonnunquam & urinam ciendo, plurima commoda hypochondriacis, & ſcorbuticis, acore juſto nimio humorũ onuſtis, præſtet, retineatque hoc pacto *ſalis ſtomachici* dignitatem, a nonnullis ipſi obtruſam, ſi, ut in pulvere Birkmanni fit, aliis abſorbentibus, incidentibus & aromaticis miſcebitur, ubi quantũ in ſe eſt, acorem vitioſum temperabit, reliqua autem ingredientia circa calorem vitalem, tonumque & fermenti vigorem occupabuntur.

§ XLV. Non poſſumus non hoc loco varietatis figurarum, quibus frigus in lixiviis vegetabiliũ congelatis ludere ſolet, meminiſſe, dum ſchemata plantarum crematarum, earumque partium ſubinde adeo nitide adumbrat, ut ea ſpectantium animis, neſcio quam opinionem de virtute ſeminali, ideaque totius concreti, in ejus cinere & ⊖e fixo latitante, ingenerent. Memorabile eſt inter alios, non ſuperficiariæ eruditionis viros, etiam Quercetano talismodi phantasmata illuſiſſe, ut debile lixivium, ex urticæ cinere tractum, & per noctem in teſta a frigore in glaciem conſtrictum, mane videns, verbis Helmontii, § 12, Tr. Pharmacop. ac Diſpens. nov. p 438, miratus exclamaret: *Ehem frondium urticæ figuram in glacie conſpicio! gaviſusque axioma fundaret:*

 quod

quod in cinere ens ſeminale figurativum herbarum, ignibus invi- ctum, permaneret.

§ XLVI. Quales harū frondiū, in ſglacie depictarum, facies fuerint, cum nec Helmontius, nec ipſe Quercetanus ſcripto reliquerint, lubet eas, quæ noſtris oculis præterita hyeme plus ſimplici vice, diſtinctisque temporibus conſtanter, lit: S, T, V, in lixivio, X, autem in decocto herbæ ſeſe obtulerunt, exhibere, quibus bina meliſſæ num. 1, 2, & totidem betonicæ, no. 3, 4, atque ſalviæ no. 5, 6, archetypo ſatis bene reſpondentia ſchemata, in aquis deſtillatis viſa, una cum iſtis figuris, quæ no. 7, & 8, in hyſſopi, & no. 9 in tuſſilaginis 🜄is, origini non adeo ſimiles apparuerunt, ſubiunximus. Idque in eorum gratiam potiſſimum, qui Spiritum aliquem Mundi architectum ejusmodi ſpectaculorū faciunt; ut cognoſcant, eum circa urticas, neglectis cæteris earum partibus, id quod maxime mirabile in iis eſt, repræſentando ſe *valde ingenioſum*, circa ſex reliquas *ſolertem*, in tribus ultimis autem de pingendis, oſcitantem *negligentemque* exhibuiſſe.

§ XLVII. Sed miſſa lubrica glacie, ejusque levibus umbris, ad *ſeminis* vires, & reliquos urticæ uſus exponendos redeundum eſt. Colligitur illud menſe Iulio & Auguſto, inprimis Romanum, noſtrate activius, quod in calidioribus regionibus natum, ad primam manſionem tertii caloris gradus aſſurgere, ajunt, cum apud nos natum, in ſecundo ſubſiſtat. Mirum itaque videtur, ipſum a Petro de Abbano, c. 50 de Venenis, adeo acre ſtatui, ut *comeſtum os & guttur excoriet, & mictū ardentem* reddat, & proinde oleum amygd, dulc. lapis bezoar. & mucilago ſem. cydonior. bibi debeant. Fluxit error ſine dubio ex verbis Dioſcoridis, quibus iſtud *erodentibus medicamentis admiſceri* aſſeritur: unde Vid9 Vidi9, Part. 2, lib. 2, c. 3, p. 339, de curat. generatim, occaſionem nactus eſt, ſemen inter *immodico calore nocentia, univerſum corp9 inflammantia, ardorem in ore, gula, ventre & inteſtinis excitantia, eaque exulcerantia* numerare: Cum contra ea Galenus, lib. de med. ſimpl. recti9 latiſsimum vocabuli eroſionis ſenſum perſpiciens, ſemen æque ac herbam *minime vehementer calefacientem* aut *mordacem*, ſed *digerentem* poti9 & *reſolventem*, & *ſine morſu exſiccantem* facultatem obtinere doceat.

§ XLVIII. Quid in pectoris affectibus valeat, ex antecedentibus liquet.

liquet. In urina cienda, calculoque movendo reliquas urticæ partes multum ſuperat, quacunque forma uſurpatum. Encomia ejus vid. ap Trallian. L. 9, Rolfincium, l. c. Frid. Dekkerum, Exercit. pract. circa m. med. Mynſichtum, Muſitanum &c. Hoffmannus in clave, p. 567, jubet die Mariæ Magdal. cum ☉ ♌ ingreditur, tempore matutino ſemina, rore adhuc madida, colligere, eorumque in umbra ſiccatorum ℥iii, cum pulu. foliorum quercꝰ tenell. & liquirit. ā ℥ii ſaccharique ſ. q. ad gratiam miſcere, & ſingulis pleniluniis ac noviluniis ʒß ad ʒi pro calculo expellendo propinare. Faventinꝰ ex decocto ſem. urtic. nap. ā ℥ii, rad. gram. ſaxifrag. ā ℥ß c. 🜄 parato, & cum nuc. perſicor. ʒi, in emulſione miſto, poſt aliquantulum ſomnum, *mictumque lapideum* promittit.

§ XLIX. Virtus *aphrodiſiaca*, præter Medicos veteres atque recentiores etiam meretricibus innotuit, quæ, I. Bauhino teſte, id amatoribꝰ ſuis ſtimuli loco ad venerem porrigunt. Vehiculum ipſius a Dioſcoride laudatur paſſum, ſec. Æmilium Macrum de Herb. virtut. autem

Cum vino bibitum venerem ſemen movet ejus, (ſcil. urticæ)
& melius trito, ſi jungas melque piperque.

An ex *flatulentia*, *actu* vel *potentia tali* hæc virtus ſit derivanda, illi definient, qui hanc, ex Galeno deſumtam diſtinctionem, ventilare amant. Carminativum enim ſemen eſſe, cum ejus elementa, tum Amati cur. 95, Cent. 6 docet, ubi viro, loco geniture flatum excernenti, inter alia, etiam illud commendatum legimus. Idem *uterum aperire*, autor eſt Dioſcorides, unde *ſterilitati* interne atque externe opponitur, apud Sennertum & paſſim. Purgat uterum, ciet menſes, medetur *paſſioni hyſtericæ* & *fluori albo;* de quibus vid. Hippocrates, de Nat. mul. & alii.

§ L. A *purpura* ſereniſſimam perſonam urticæ ſemine, per 14 dies uſurpato, liberatam fuiſſe, didicimus ex Colleg. Wedeliano de morb. extern. ſect. 1, c. 1. Contra febrem intermittentem quotidianam adhibetur a Mercato, lib. 6, de febb. p. 415, in forma pilularum, quas Avicenna ex agar. & ſem. urticæ ā ʒii, cum melle conficere conſvevit. Externe ingreditur clyſteres & emplaſtra rubificantia pro *apoplecticis*, quibꝰ Empiricus Wurtenbergenſis linguam fricando loquelam reddidit. Cancro inſpergit pulverem Theod. Dorſtenius, Botan. fol. 301, præeunte Galeno & Fernelio l. c. Oleum expreſſum alvum emollit, ſumtum & per clyſterem injectum, pellit urinam, facit ad expectorationem, inſtillatur auribus ulceratis, illinitur pernionibus, imo, quod mireris, labiis etiam mammisque fiſſis. Si ℔ß ſem. urtic. min. cum ℥ iv rad. raphan. ſylv. in taleolos ſecti, rad. ari & pip. long. ā ℔ii (forſan ℥ii) cum vini malvat. vel rhe-

Rhenani opt. ſ. q. per 14 ♂ ℞ digeruntur, hinc per alembicum liquor evocatur, prodit Aqua ad ariduras Hoffmanni, in Theſ. pharm. S. 1, no. 8, deſcripta, qua lintea madeſiunt, iisque membra arida bis terque in die fortiter fricantur, ut incaleſcant.

§ LI. Cum illuſtri Wedelio autore, cap. 2, de ſale vol. plant. p. 21, *in ſemina plantarum, ductu naturali, & extraneo calore vegetante ſolari, vis & anima quaſi omnis abeat, recumbatque in his, ceu in puncto ultimo, ſal volatile,* incluſimus ℥xv ſem. urtic. maj. ♉ æ vitreæ, ubi prodiit ex balneo ſicco phlegma per guttas, mox ♎ nebuloſus, cum ſalis volat. cryſtallis flavis, diaphanis, absque certa figura & angulorum numero, capaci excipulo affixis, & tandem ₒ°ₒ craſſum foetidiſſimum, quod cum ▽, ♎u & ſal. volat. confuſum, pendebat ℥v, quæ ſalis fixi, partim ex ☹ hujus deſtillationis, partim ex herbæ cineribus extracti ℥x ſuperfuſæ, prævia aliquot dierum digeſtione, ex cucurbita liquorem penetrantiſſimi odoris atque ſaporis, olei flavi modicum, nil vero ſalis volatilis largiebantur. Abierat enim pars ej9 in poros phlegmatis, ut tot9 latex ♎um referret, parte altera a ☹ nigricante abſorpta, ex quo per cohobationem in alembicum poſt ♎um & ₒ°ₒ elevabatur, quantitate fere majore, quam ex ♉ prodierat, manifeſto indicio, portionem olei ſalinum habitum induiſſe, ab igne & ſale fixo alteratam.

§ LII. Semen urticæ minoris fundit quidem *largiorem humiditatem*, quam modo dictæ majoris, ſed eſt *debilior ſapore* atque *odore:* quam ſine dubio reliquis ſpeciebus multo activiorem Romana ſuppeditaſſet, ſi huic labori ſufficiens pondus præſto fuiſſet.

§ LIII. Claudimus tractationem urticarum uſu earum *domeſtico*. Papulares mei, inquit S. Pauli Quadr. Bot. certo experimento cereviſiæ recentis intempeſtiuam fermentationem inhibent, eamque a tonitru defendunt, collocando in doliis urticam urentem maximam, & fruſta chalybis. Sit fides penes autorem. De lineis *pannis delicatis*, in India orientali apud Calecutos & Goas ex urticarum cortice, diu in aqua macerato textis, & inde in regiones occidentis translatis, legi poteſt Lobel in ſtirp. Adv. An, quod nomen ſvadet, iſti panni idem ſint cum hodierno Netel vel Neſſeltuch / in medio relinquim9, Mercatorum noſtrorum negligentiam in cognoſcenda origine mercium ſuarum merito increpantes. Videri poſſunt de hac materia Georg. a Turre Hiſt. plant. lib. 2, c. 73, p. 461, & Iacobus Wolfius Scrut. amuletor med. C. 2, ſect. 1, p. 200.

D. S. L. H. E. G.

I. S. A.

GEORGII VVOLFFGANGI VVEDELII,

HEREDITARII IN Schwartza/

MEDICINÆ DOCTORIS, COMITIS PALATINI CÆSAREI, SERENISSIMORVM SAXONIÆ DVCVM CONSILIARII ET ARCHIATRI, THEORETICES PROFESSORIS PVBLICI ORDINARII,

FACVLTATIS MEDICÆ DECANI,

Propempticon Inaugurale,

DE

SABINA SCRIPTVRÆ.

IENÆ,

TYPIS CHRISTOPHORI KREBSII.

(2

LIBRARY INSTITUTE

I. N. I.

SApientiſſimus omnium merito celebratur SALOMO, rex Iſraelitarum, tum ob alias animi excelſas dotes, tum ob ſcientiam rerum naturalium, & quæcunque in his ab homine ſciri & cognoſci poſſunt, vnde & reconditæ huius ſapientiæ in ſcriptis velut aureolæ paſſim elucent.

Ex his vulgo minus æſtimari viſus locus inſignis eſt, quando ad pulchritudinem, excellentiam ac ſplendorem domorum deſcribendam, ſi ad literam illa intelligamus, in *Cantico Canticorum cap. 1. verſ. 17. Trabes* inquit, *domorum noſtrarum cedrinæ, laquearia noſtra abiegna*, interprete *Pagnino.*

Vtut vero etiam de toto textu plura occurrant dicenda, attamen cum agatur de materia & ſtructura ædium, de ligno non vno, ſed gemino, adeoque & nomine duplici, & conſequenter vſu ſingulorum; operæ pretium fuerit, vocare etiam hæc ad forum phyſico-medicum & mechanicum.

Ligna ad baſin ædificiorum, ad tigna, trabes, parietes, interſtitia, fundamenta, lege artis facientia, varia quidem in vſu ſunt; alia tamen ſelecta præ aliis, ſeu firmitudinem ſpectes, ſeu durationem, ipſamque aptitudinem; alia ad eſſe, alia ad bene eſſe; alia ad vſum primarium, alia ſecundarium, ornatum ipſum. Singula ſacer textus accurate nominat, ſeu vtraque potius.

Quotiescunque vero in hoc vel illo loco variant interpretes in verſione, argutari fas eſt, dubiam eſſe ſignificationem, non enim niſi vna eſt veritas, in radice, reliquæ voces ſunt mutuatitiæ, & ſuccedaneæ, quid pro quo vocant medici vulgo. Quare dulcius ex ipſo fonte bibuntur aquæ Neque male hinc abſolute iudicandum eſt, quando non genuinus, verus & vnus ſenſus exprimitur. Idque duplici fere de cauſa contingit, partim ex linguarum notione minus accurata, partim & potiſſimum ex ignorantia ſubiecti, ſeu materiæ ipſius, qua de agitur. Vtraque nota eſſe debent, & coniungi, ſi veritatem ſcrutemur accurate; ſin ſecus, æquiuocatio emergit, nec exhauriri poteſt, ſed dubia manet mens textus cuiuscunque, nedum myſtici.

Non

Non laudabimus vocem ligni prioris אֲרָזִים ab aliis abietem, ab aliis laricem reddi, vnde id inconueniens emergit, ſi abietem & poſteriori tribuas, vt fruſtranea reſultet repetitio. Aſt facile hoc diluitur, & ceſſat, ſi cedrum vertamus, quod fontibus Hebræis optime & vnice quadrat: maior de altero dubitatio & diſſenſus eſt, id quod præcipue iam noſtrum faciemus.

Enimuero circa vocem בְּרוֹתִים *brutina* vulgo, reuera, quod diximus, euenit, & exemplum habetur, non poſſe eluctari, qui rectiſſime etiam reddunt ad literam, ob dubiam deſcriptionem eorum, a quibus ediſcere par erat, quid rei eſſet; quæ quamdiu latet, obſcura eſt, nec noueris, quæ, qualis, quanta ſit, vnde in deuia flectit interpretes, etiam callentiſſimos.

Vtraque itaque ineunda eſt via, conſulendæ ſunt linguæ, originaria & ſororiantes, conſulendi rei naturalis ſcriptores, ſeu ex ipſa re hinc philoſophandum eſt; donec concordent vtraque, quo facto exoptatus obtinetur finis. Vox בְּרוֹתִים ſine dubio pluralis eſt, & ſic pluralitatem notat, ſi non ſpeciei, h. l. arborum, tamen partium, ex vna eademque factam diuiſuram, ſegmenta plura, quod apprime vſui laudando conuenit. Singularis vero eſt בָּרַת.

Quod ſi iam viſamus, quomodo verſa & reddita ſit, facilius *κατ᾽ ἄρσιν* poterimus dicere quid non ſit, & hinc *κατὰ θέσιν*, quid ſit. Communiſſima explicatio eſt *Aben-Eſra*, quem plerique ſequuntur, tanquam Hebræum; ille vero ex ſimili quæſiuit criticam analogiam. Cum enim affinia videantur בְּרוֹשׁ, *abies* in plurali בְּרוֹשִׁים *abietes*, confudit arbores inter ſe diſtinctas, fingendo commutationem ש & ת illicitam & incongruam, nulla cogente neceſſitate, & relinquenda ſibi diſtinctione neceſſaria, vt rei, ita & nominis, ac vice verſa.

Sed nec inde negligenda eſt vox ſacri textus, & ſubſtituenda alia arbor, v. g. *Quercus.* Ita enim vertunt Biblia *Schmidiana:* Trabes domuum noſtrarum (ſunt) cedri, ambulacrum noſtrum *quercus.* Nulla enim apparet ratio, niſi quod deſperando de genuina ac vera explicatione ignotum per notius nomen reddere ſatagamus, incerta nihilominus & ſic relicta in dubio ſignificatione, eius, de quo quæſtio erat.

Cum ergo *Buxtorfio* ipſi memorata veroſimilis ſit magis expoſitio de ligno brutino, mirum eſt, alios illum minus ſecutos, qui aliter reddidere; aut tuendæ ſunt hæ partes, aut rectius aliud iſtis proferen-

dum. Hinc optimum erit, vtrumque proſequi. In bibliis polyglottis quidem non aliam reperias, quam vulgaribus dictis congruam, quamuis *Targum* ſeu *Chaldaica translatio* cupreſſo addat arceuton, (ſeu iuniperum,) & pinum; nil obſtat tamen, quin authenticum textum ἀπὸ τῆς κοινῆς, ſeu fontibus aliis, Arabicis, Græcis & Latinis audeamus illuſtrare.

Enimuero *Arabibus* بَرَاثي eſt *ſabina*, nemine dubitante, quæ vox etiam apud *Diodorum Siculum* refertur & extat, & varia inflexione in barathron, boraton, barython, byraton, vt ſolet eiusmodi caſibus fieri, detorta, reuera tamen eadem. Græcis, poſterioribus inprimis, vt *Dioſcorid.*, *Galeno* & reliquis βράθυ & βράθυς audit. Per ſyncopen & contractionem ſcilicet eliſo o, imo, cum apud Latinos t durum, & th eodem fere ſono efferantur, vlterius proceſſit detorſio, & vocales ipſæ ſuos, vt ſic loquar, paſſæ ſunt manes.

Adeoque factum eſt, vt arbor hæc, ex eodem fundamento, flexione nota huic linguæ & ſolenni, omnibus aliis contra, in vs, dicta ſit *Plinio brutus*, quæ lectio correctior & genuina magis eſt. Loco huius vero, cum videretur hæc minus quadrare aliis vocibus Auſoniis, & ab iis abludere, per criticam, i.e. variam hinc lectionem in quamplurimis editionibus *arboris bruta* denominatio enata fuit.

Neque id adeo mirandum, ſi cogitemus, vel nouerimus ex hoc & aliis exemplis, qui excerpendo ſolum occupantur, & ex autoribus magis, quam ex re ipſa ſapiunt, talibus abunde velificari erroribus, confundendo homogenea, & ſic entia multiplicando præter neceſſitatem; non aliter, ac præcones olim, qui perſonam hanc illam publice laudabant, nec adſtantem tamen agnoſcebant.

Sed audiamus iam huius cenſus *Plinium*, quid ſcribat de arbore bruta, ſeu brato potius, vt ex MSS. collectum eſt, vel animaduerſum & ſic correctum merito, (ne dicamus, quibusdam bruten legi,) locus eſt *l. 12. Nat. Hiſt. c. 17.* Petunt, *ſcribit*, (Arabes,) in Helimæos arborem bratum, cupreſſo fuſæ ſimilem exalbidis ramis, iucundi odoris accenſam, odorem eſſe proximum cedro, & reliqua. Sane omnia hæc quadrant ſabinæ, imo ipſiſſima ſic deſcribitur, cupreſſo ſimilis, & eodem autore, & omnium conſenſu, vnde & Sabinam - Cupreſſum, verbis *ſpuriis*, aptiſſime vocant. Recte hinc *Pinetus*, interpres Gallus, ſelon aucuns, *ait*, c'eſt la premiere eſpece de ſauinier.

Quid

Quid enim eſt cupreſſus fuſa, quam Sabina, cuius proprium eſt, omnium autorum conſenſu, & autopſia teſte, vt in latitudinem magis diffundatur, quam in ſublime elata deprehendatur, ſibi relicta. Vnde reuera arbor bratus, cum brathy, ſeu ſabina, cuius *l. 24. c. 18.* meminit, plane eadem eſt, non alia, quicquid etiam alii contra ea afferant, neque enim alia huius generis demonſtrari poteſt, qua de eadem prædicari poſſint, ſeu quoad nomen, ſeu quoad rem ipſam, affectiones, vſum ſubſtratæ materiæ, & reliqua.

Notanter vero ex textu *Plinii* patet, illum hanc arborem non vidiſſe, dum ex aliis hæc deſcribit. Licet vero propius paulo illi interpretes ſcopo accedere videri poſſint, qui cupreſſum vertunt, optime & rectiſſime tamen, qui ſabinam-cupreſſum, cupreſſum Creticam, vel potius vno verbo recepto ſabinam, reddunt, vel perſuaderi poſſunt, vt ita vertant.

Non poſſumus hoc loco, quin illud notemus, in *Concordantiis Bibliorum Germanico-Hebraico-Græcis*, inſigni errore, vt nobis quidem videtur, vocem אֲרָזִים *κέδρ*ος verſam, & cum altera בְּרוֹתִים, adeoque cedrum cum cupreſſo confuſam legi, quod euoluenti locum mox oculis patebit.

Enimuero porro in textu ſacro notandus venit vſus ſpecialis, & quidem ſicut cedrus ad trabes, & tigna, ita ſabina, vt nomen Latinum hodie receptum ex merito retineamus, ad laquearia, vel, vt alii reddunt, ad ambulacra inſeruiit, quæ facile conciliari queunt, ſi quidem ornatum, quem præſtat, intelligi, & decorem, reputemus.

Quod ſi itaque ſequamur LXX. qui φατνώματα reddunt, ſeu *laquearia*, idem emergit, ac, ſi verbis *Tullii* loquamur, templum vndique tectum, pulcherrime laqueatum. Germ. Taffelwerck / getåffelte Decken des Gemachs. Si cum *Lucilio* apud *Iſidorum*, ex cedro & ſabina reſ tant ædesque lacusque. Notabile hinc porro eſt, & apud *Ereſium* ὀροφάς τινας ἐκ θυΐας, *contignationes olim vetuſtiſſimas* ex *Thuia*, confectas fuiſſe, quæ ipſiſſima ſunt laquearia; qui locus hunc quoque ſacrum magis confirmat.

Sed vti hæc videntur ad literam clare ſatis patere, ita ex hiſce fundamentis vel ſcitis medicis, ſi Chriſtianum in morem nobis licuerit ſenſu myſtico applicare, dixerimus ſymbolum hoc eſſe piorum ac fidelium. Quid aliud eſt corpus noſtrum, vel eſſe debet, quam domus, eaque non tam animæ noſtræ, quam DEI viuentis O. M. &

templum Spiritus Sancti? quid corpora noſtra, quam membra Chriſti? quid ipſimet, quam domeſtici Dei, ſuperſtructi ſuper fundamentum Apoſtolorum ac Prophetarum, cuius imus angularis lapis eſt ipſe Iesvs Christvs, vt verbis Scripturæ congrue loquamur.

Cedrus ergo ſymbolum ſit fidei, cuius excelſitas, firmitas & conſtantia, huc commode applicatur, hæc quippe vnice decet corda fidelium, ſi aduentum gratioſum, & *μονὴν*, *manſionem*, diuino numini & ſacroſancto præbere debeant. Sabina ſua humilitate & diffuſione in ramos, &, inclinatione ramorum in terram, amoris proximi ſignaculum largitur. Vtraque communi viridanti & immarceſcibili colore, odore, & thyinorum lignorum affectionibus aliis, precum, tanquam ſacrificiorum genuinorum, ſpei, & reliquarum virtutum, verbo pietatis, lemmata conſtituunt ſingulis.

Ita vero totum ædificium & in indiuiduo, & communione ſanctorum in vniuerſa eccleſia, congruenter coagmentatum creſcit in templum ſanctum in Domino, in quo coædificamur in habitaculum Dei per ſpiritum, vt iterum verbis ſcripturæ vtamur.

Cum itaque *Buxtorfium*, *Cocceium*, *cogitationibus in hunc locum*, (qui reddit: tigna domuum noſtrarum ſunt cedri; trabes noſtræ brutinæ,) & ex noſtris *I. Olearium* &c. ſequamur, & quid ſint ligna brutina, quoad nomen & rem ipſam, hactenus vulgo neglectam, vel ignoratam, quoad materiale & formale, expoſuerimus, facile efficitur, noſtra quidem opinione, hanc interpretationem eſſe genuinam.

Quadrare vero Sabinam, ſeu, ſi mauis, arborem bratum, eodem nomine ſignatam, ad laquearia, ad menſas, ad arte elaborata alia, veteribusque longe tum notiſſima, tum pretioſiſſima, partim aliis profanis autoribus, medicis, & hiſtoricis, partim autopſia & mechanica facillimum erit vlterius demonſtrare.

Tacemus alia huc applicanda, & promptiſſime inde fluentia, etiam ad myſticum maxime ſenſum, quod centrum ligni huius lectiſſimi & incomparabilis ſit rubrum, peripheria alba, & plura ſimilia, ſuo loco addenda.

Præmittere hæc voluimus Dissertationi Inavgvrali, de Vrticis, Clariſſimi & meritiſſimi Artis medicæ Candidati

IOHAN-

IOHANNIS MELCHIORIS DRECHSLERI.

Lucem primitus aſpexit, anno poſt recuperatam ſalutem MDCXXCII. D. V. Maii Wanslebiæ, vrbe in Ducatu Magdeburgenſi ſita, parentibus honeſtiſſimis; Patre MELCHIORE DRECHSLERO, Præfecto iam memoratæ vrbis, diſtrictusque incorporati, laudatiſſimo, iamdudum autem ad meliorem vitam vocato; Matre omni virtutum laude ornatisſima, SOPHIA, nata IÜTERBOCKEN.

Huic, poſt immaturum optimi Mariti obitum, multum fuit ſolicitudinis, quo eum a primis ſtatim annis, tam pietatis atque probitatis, quam bonarum artium fundamentis, Præceptorum dexterrimorum ductu, imbutum redderet.

Aurigante autem fato Thuringiam vectus, cura dein ac amore paterno vere ſingulari, & ex ore eiusdem vix ſatis deprædicando fruitus eſt Admodum Reuerendi & Amplisſimi, M. IOHANNIS CHRISTOPHORI LISTII, Paſtoris Vtenbachenſis & Köſtnizenſis vigilantisſimi, inſimulque Dioeceſeos Dornburgenſis Adiuncti grauisſimi, cuius ſuaſu, vlterius progredi intendens, Lyceum Vinarienſe adiit, promptisſimosque ibidem ſedula informatione reperit Amplisſimos & præclarisſimos PHILIPPVM GROSGEBAVERVM, Rectorem, & M. IOHANNEM GÜNTHERVM, Con-Rectorem, Præceptores ſolertisſimos, fidelisſimosque.

Per quinquennium iſtic locorum commoratus, florentisſimum demum hunc noſtrum aſcendit Heliconem, inque ordinem Studioſorum receptus, anno MDCCI. d. IX. Auguſti, me Pro-Rectore, nihil prius, nihil antiquius habuit, quam vt in Philoſophicis & Medicis ſcholis, ſub ductu Virorum Clarisſimorum, Nobilisſimorum, Excellentisſimorum, & Celeberrimorum ſolidos ſibi fœneraret profectus.

In illis, nominatim in Logicis, ope & manuductione vſus eſt M. IOHANNIS SIMONIS BVRGOLDI, Facult. Phil. t. t. Adiuncti: in Ethicis & Politicis D. IOHANNIS PHILIPPI TREVNERI, Logic. & Metaphyſ. Profeſſoris: in Phyſicis autem, Mathematicis, & Curioſis valde delectabilibus experimentis, GEORGII ALBERTI HAMBERGERI, Mathematum & Phyſices Profeſſoris, cuius promptitudinem & humanitatem decenter extollit,

Medi-

Medica his, tanquam baſi, ſuperſtruens, multum lucis ac commodi percepit e Lectionibus publicis Therapeuticis venerandi Senioris D. Rvdolffi Gvilielmi Cravsii, Hered. in Meilingen, Praxeos & Chimiæ Profeſſoris, itemque Academiæ Leopoldinæ Collegæ primarii.

Cumque noſtrum etiam laudare ipſi placuerit teſtimonium, merito laudem modeſti moris, diligentiæ, & profectuum inſignium, tam in publicis ordinariis, quam priuatis Lectionibus acquiſitorum, tribuimus & exhibemus, ſeu Theoretica exercitia ſpectes, ſeu practica, quæ ſedulo frequentauit.

Deprædicat inprimis laudatisſimam informationem, affectum, & humanitatem D. Ioh. Hadriani Slevogtii, Hered. in Ober-Rosla, Anat. Botan. & Chirurg. Profeſſoris & Med. Duc. Prouincialis Saxonici, quibus, tam in demonſtrationibus publicis botanicis & anatomicis, (quas in octo cadaueribus humanis, tribus maſculinis, & quinque fœmininis, binumero grauidis, publice artificioſe diſſectis, vidiſſe gloriatur,) quam priuatis, anatomico-chirurgicis, chimico-pharmaceuticis, exercitio diſputatorio, caſuali practico, librorum rariorum beneuola communicatione, aditu liberiori, ad ſelectum materiæ medicæ inſtructisſimum, conceſſo, priuatisque diſcurſibus fruge refertisſimis, ipſum beauit.

Lectionibus demum publicis, aphoriſmos Hippocratis & operationes ſelectiores Chirurgicas explanantibus, D. Ernesti Heinrici Wedelii, Prof. Publ. Extraord. ſedulo interfuit.

His aliisque mediis ſufficienter formato & confirmato ingenii robore, vt digno charactere præditus acquiſitas dotes in proximi ſalutem impendere posſit, a Facultate noſtra decenter petiit, vt in numerum Candidatorum reciperetur. Admiſſus ſufficienter profectus ſuos in Examinibus probauit, vnde cathedra quoque publica eidem adaperta fuit.

Cum ergo publice D. XXIII. Maii habiturus ſit Diſſertationem ſolennem laudatam, ſub præſidio Slevogtiano, vt actui huic gratioſa & beneuola ſua præſentia intereſſe dignentur Magnificus Pro-Rector, Illuſtrisſimus Comes, Patres Academiæ venerandi, & omnium ordinum Hoſpites & Commilitones nobilisſimi, decentisſime, obſeruanter & humaniter oro rogoque. P. P. ſub Sigillo Facultatis Ienæ, D. XXII. Maii, M DCC VII.

(L. S.)

20877/p

A
B
C
a
D
d
E
F
G
I
K
L
M
N
H
O
R
Q
P
S
T
V
X
1
2
3
4
5
6
7
8
9

A
B
C
a
D
d
E
F
G
H
I
K
L
M
N
O
R
Q
P
O
S
T
V
X
1
2
3
4
5
6
7
8
9